

Складні випадки правопису та перекладу географічних назв у документації

Наталія Леміш

Кафедра суспільно-гуманітарних дисциплін, Конотопський інститут Сумського державного університету, УКРАЇНА, м.Конотоп, пр. Миру, 24,
E-mail: natalem@rambler.ru

This article deals with the principal rules of spelling and translation peculiarities of geographical names in office documents.

Ключові слова – географічні назви, правопис, відмінювання, переклад.

Вступ

Відображаючи діяльність конкретних осіб, будь-який вид службового документа потребує якнайширших знань сучасних норм українського правопису та принципів передачі іншомовних географічних назв українською мовою. Попри існування значної кількості офіційно затверджених довідкових посібників та словників, що містять пояснення правописних норм, досі залишається проблемою правильне визначення граматичних норм уживання географічних назв у документації [1-7].

Мету цієї статті авторка вбачає в систематизації необхідних знань стосовно правопису та перекладу географічних назв на найбільш складних мовних конструкціях, що уживаються в текстах службових документів.

Зазначена мета зумовлює наступні завдання: розглянути питання методики перекладу географічних назв з російської мови; узгоджуваності цих назв із означуванним словом; правопису утворених від географічних назв прикметникових форм.

Особливості перекладу географічних назв

Географічні назви іншою мовою не перекладаються. При перекладі передаються лише фонетичні й структурні особливості української (чи якоїсь іншої) мови, якщо вони не руйнують адресну або інформативну функцію мовної конструкції. При передачі російських географічних назв слід орієнтуватися на об'єкт, на його соціальний, національний або культурно-історичний контекст (наприклад, село *Красне*, а не *Червоне* чи *Красное* адже в історичному контексті ця назва походить не від назви кольору, а від старослов'янського слова «*красиве*»; *Красноармійськ*, а не *Червоноармійськ*, *Красний Луч*, а не *Червоний Луч*, *Красна площа*, а не *Червона площа* (в м. Москві)). Проте при інтернаціоналізації або регіоналізації географічної назви з прозорим значенням компонентів (але з яскраво вираженою адресною функцією) переклад стає єдиною можливим способом підкреслити загальносвітову або невизначену належність об'єкта, наприклад (табл. 1).

Українські географічні назви передаються відповідно до вимови за нормами українського правопису. Складність становить розрізнення

перекладу з російської мови на українську назв міст з чергуванням [o] – [i] кінцев **–поль** або **–горськ**. В українській мові такий переклад ілюструватиметься двома варіантами **–поль** та **–піль**; **–горськ** та **–гірськ**, тоді як у російській існує лише один нормативний варіант **–поль** та **–горск**.

ТАБЛИЦЯ 1

ПЕРЕКЛАД ГЕОГРАФІЧНИХ НАЗВ

№	Визначення норми	укр. написання	рос. написання
1.	перекладаються українськими відповідниками географічні назви, що мають при собі номенклатурні терміни або прикметники на означення розмірів, взаємного розміщення та сторін світу, що виступають у складі географічних назв	<i>Північний</i> Льодовитий океан, <i>Південні</i> авіації, майдан <i>Незалежності</i> , <i>Нижній</i> Новгород, Південноукраїнська АЕС	<i>Северный</i> Ледовитый океан, <i>Южные</i> авиации, площадь <i>Независимости</i> , <i>Нижний</i> Новгород, Южноукраинская АЕС
але:			
2.	не перекладаються українськими відповідниками географічні назви запозичення з російської мови, що мають визначену належність об'єкта	Североморськ, Владимир, Первомайськ, Южне, Южноукраїнськ	Североморск, Владимир, Первомайск, Южное, Южноукраинск

1. Мозговий В. І. Українська мова у професійному спілкуванні. Модульний курс : навч. посіб. / В. І. Мозговий. — К. : Центр навч. літ., 2008.
2. Плотницька О.Д. Ділова українська мова / О.Д. Плотницька. – К. : Наукова думка, 2004.
3. Російсько-український словник ділової мови / Уклад.: Мокровольський О., Шокало О. – К., 2002.
4. Словник труднощів української мови: близько 15 тис. слів / Д.Г. Гринчишин, А.О. Капелюшний, О.М. Пазяк / За ред. С.Я. Єрмоленко. - К. : Рад. школа, 1989.
5. Словник української мови (в 11-ти томах). — К. : Наукова думка, 1970 —1980.
6. Український правопис. – К. : Наукова думка, 2004.
7. Чак Є.Д. Складні випадки правопису та слововживання / Є.Д. Чак – К., 1998.